

Itinerari 1. L'Almàssera - L'Assegador de les Penyes Roges - Llometa Redona

QUADERNS ETNOLÒGICS I MEDIAMBIENTALS DE SANT VICENT DEL RASPEIG

AYUNTAMIENTO DE
SAN VICENTE DEL RASPEIG

Perfil de l' itinerari mediambiental L'Almàssera-Llometa Redona

L' itinerari L'Almàssera-Llometa Redona transcorre per les partides del Raspeig i Boqueres del terme de Sant Vicent del Raspeig. Els seus aproximadament set quilòmetres exemplifiquen les possibilitats i límits de la relació naturalesa-home en l' esdevenidor històric del territori. La comprovació de la coexistència de l'antic aprofitament ramader i agrícola, l'observació d'elements característics de la cultura de l'aigua en el secà mediterrani (amb la construcció de boqueres, aljubs i vessants) i la identificació de diversos ecosistemes característics de la màquia mediterrània com l'espartar, la rambla o la timoneda.

La distància a recórrer és de 6,5 quilòmetres, amb un desnivell des dels 110 metres de L'Almàssera fins als 222 metres de la senda de la Llometa Redona i una pendent mitjana del 3,9%.

Punt 1. L' ALMÀSSERA DELS ASSEGADORS

L'Almàssera és el punt de partida de l'itinerari mediambiental al llarg de les partides del Raspeig i Boqueres. L'edifici singular va passar a ser propietat municipal des del mes d'abril de l'any 2006, després de l'aprovació de la reparcel·lació del Pla Parcial L'Almàssera. En aqueix moment es va prendre, per l'equip de govern municipal, la decisió de convertir la instal·lació en un museu etnogràfic.

En el recent catàleg de Bens i Espais protegits elaborat per l'arquitecte Màrius Bèvia, a proposta de l'equip de govern de l'Ajuntament de Sant Vicent del Raspeig, es considera Bé de Rellevància Local l'Almàssera dels Assegadors, dins de la categoria d'espai etnològic.

Diari Información, 24 de novembre de 2006 i 10 de juliol de 2007.

Com assenyalava la memòria del catàleg, l'almàssera formava part d'un conjunt format per la casa principal destinada a vivenda, pati i corrals, gran aljub, l'almàssera esmentada i era. S'ha integrat en una plaça on es conserva l'aljub i la planta de la casa, amb una plantació d'oliveres.

Punt 2. REFUGIT/DIPÒSIT DE LA CANYADA REIAL

Les fortes pluges caigudes durant la tardor de l'any 2010 van provocar un enfonsament i desplaçament parcial de terres en els voltants del barri de Laborinque, cap al Camí de la Sendera, per on transcorria el trajecte de la Canyada Reial. Pareix, segons fonts orals, que es tracta d'un refugi de l'època de la Guerra Civil (1936-1939).

Sorpren l'existència del refugi en un àmbit rural, quan el més comú era la seua construcció en l'àmbit urbà. El refugi de la Borinque es va construir en la zona d'ús comú de la Canyada, segurament per veïns

de les cases immediates. S'ignora si el refugi tenia una altra eixida per al cas que esta fóra destruïda per un bombardeig.

Les fonts orals assenyalen que es va aprofitar com refugi un antic aljub o una altra construcció relacionada amb l'emmagatzemament d'aigua, i que es trobava en desuso. En la observació realitzada en les primeres hores de l'afonament s'observaven perfectament uns escalons d'entrada al refugi.

Entrada al refugi de guerra de La Borinque. Es poden apreciar els escalons de baixada.
Localització de l'entrada al refugi.

La recent publicació del llibre de Juan Boris Ruiz Núñez sobre el tema (Plecs del Cercle-60) quant assenjala, entre la comptabilitat del Comité de Defensa Pasiva durant la Guerra Civil, els gastos de construcció del refugi de la partida del Raspeig, reforça esta hipòtesis.

Punt 3. L' ASSAGADOR DE LES PENYES ROGES

Des del refugi de Laborinque l'itinerari mediambiental-històric segueix per la Canyada Reial del Palamó a Xixona, en paral·lel al Camí de la Sendera. Aquesta part de l'itinerari és on la Canyada Reial observa el seu millor aspecte gràcies a una repoblació de pins i altres espècies que va tenir lloc fa anys. Encara que l'amplària és inferior a la tradicional, cal reconèixer que, malgrat l'afectació de l'antiga via ramadera per les edificacions confrontants, permet un gaudi ciutadà.

Actualment la Canyada Reial ha sigut homologada com a sendera "PR-CV 282 Camí de la Sendera", per part de la Federació d'Esports de Muntanya i Escalada de la Comunitat Valenciana (FEMECV). Aquesta sendera homologada té una longitud de 16,7 quilòmetres, i el seu inici es situa en el parc Hort de Torrent i la seua fi en Monnegre de Dalt.

Aspecte actual de l'antiga Canyada Reial Poda de oliveres al costat de la Canyada

En l'àrea d'influència de la Canyada Reial, en aquest tram del Camí de la Sendera, hi han diverses edificacions rurals (situades actualment en l'àrea periurbana) que constitueixen una mostra viva de l'habitatge tradicional del camp santvicenter. Aquests habitatges es van construir en el seu moment en les

límits de la Canyada Reial. També es comprova en l'entorn l'existència de pràctiques agrícoles tradicionals en el terreny annex a la Canyada Reial.

Esta part de l'itinerari millor conservat de la Canyada Reial s'interromp bruscament cap a la part final del Camí de la Sendera, indicant com, històricament, des de la desaparició de la ramaderia transhumant, i el desús de les antigues senderes, es va permetre les pràctiques il·legals d'ocupació d'un terreny públic.

Punt 4. CA QUELO

Uns centenars de metres avant l'itinerari proposat recupera la Canyada Reial en un tram on es conserva l'amplària original, encara que s'observa també l'ocupació de l'antic traçat de la via pecuària. Esta part de l'itinerari transcorre per l'anomenat Camí del Pont.

En esta part de l'itinerari encara es conserva algun exemple de vivenda rural dels segles XVIII-XIX amb els annexos de corral, aljub i altres elements d'arquitectura rural tradicional. És el cas de Casa Quelo, un magnífic exemple de les sucesives etapes de transformació de l'habitatge rural del camp santvicenter i del seu entorn ecològic. Un dels últims ramats que han pasturat per Boqueres i altres partides del terme ha sigut precisament el que es guarnia en els corrals d'esta casa rural.

Després l'itinerari segueix pel Camí dels Jovers fins a trobar el Vial dels Holandesos, topònim que respon a l'antic projecte de fixar turistes d'eixa nacionalitat en l'espai que hui es denomina Villamontes

Aljub de Casa Quelo

Aljub en la partida de Boqueres

Punt 5. LA LLOMETA REDONA

Seguint el Vial s'arriba, després d'una suau ascensió, a la Llometa Redona (247 metres, 0° 31' O de longitud i a 38° 24' N de latitud). Es tracta de la primera elevació notable que s'alça en sentit nord des del glaci del Raspeig (vora 100 metres).

Vessant sud de la Llometa Redona

Espartar de la Llometa Redona

Caminant per la senda que rodeja completament la Llometa s'obté una visió panoràmica del Camp d'Alacant i el cinturó muntanyós que l'envolta.

El conjunt de la Llometa i la rambla que la voreja constitueix un magnífic exemple d'una diversitat d'ecosistemes mediterranis en una àrea reduïda.

ECOSISTEMES DE LA LLOMETA REDONA I EL SEU ENTORN

El vessant de la Llometa Redona orientat a migjorn presenta una vegetació ben adaptada a la sequera persistent; així hi trobem l'espí negre (*Rhamnus lycioides*), on el capsot o capçot (*Lanius senator*), au insectívora i carnívora, sol penjar les seues preses a mode de rebost. També hi ha alguns tipus d'esparreguera (*Asparagus acutifolius*) i (*Asparagus horridus*). Al peu de la lloma s'estenen algunes gramínies com l'almasset (*Lygeum spartum*), alguna timeleàcia com la palmerina (*Thymelaea hirsuta*), aliment preferit d'un insecte homòpter, la cobxinilla (*Eriococcus thymelaeae*) i del verderol (*Carduelis chloris*). Segons anem ascendint, apreciem la timoneda: el tomello (*Thymus vulgaris*) i el cantaveso (*Thymus longiflorus*), plantes d'ús culinari i medicinal les flors de les quals són especialment cobejades per l'abella (*Apis mellifica*). Moltes d'aquestes plantes són parasitades per unes estranyes tiges de color rogenc; es tracta dels cabells (*Cuscuta epithymum*). A la part superior de la lloma, l'espart (*Stipa tenacissima*) s'esten i se n'ensenyoreix del paratge. És tracta, per tant d'una vegetació adaptada a la sequera extrema i persistent, pròpia de zones que en poques ocasions superen els 300 mm / any. Avall, a la part de ponent, un grup d'eucaliptus (*Eucalyptus globulosus*) arrengrerats i les restes "urbanites" i rovellades del teclat d'un ordinador personal mostren la targeta de presentació de la nostra espècie: "L'ésser humà ha estat aquí".

Al vessant nord de la lloma la vegetació es diversifica lleugerament amb la presència d'algun pi (*Pinus halepensis*), llentiscle (*Pistacia lentiscus*), panical (*Eryngium campestre*), escobella (*Salsola ginestoides*) i, a la part inferior, raïm de pastor (*Sedum sediforme*), lletsons (*Sonchus tenerrimus*) i encens (*Boswelli carteri*). A l'accés nord-occidental, un exèrcit de cactus invasors ens torna a recordar la "contribució" humana al paisatge. En passar la rambla arribem a la Boquera, als voltants de la qual l'aportació humana dels segles anteriors sembla prou més assenyada que no en l'actualitat; hi trobem oliveres (*Olea europaea*), el garrofer (*Ceratonia siliqua*), la figuera (*Ficus carica*) i la pitera (*Agave americana*). Els caus i excrements de conills (*Oryctolagus cuniculus*) i de raboses (*Vulpes vulpes*) ens hi fan albergar encara alguna esperança en la supervivència de la biodiversitat. A més, hi ha mostres de la presència de ramats locals d'ovelles i de cabres.

1. Uletrera 2. Pitera 3. Cabells 4. Saullà 5. Palmarina 6. Cau de rabosa

Punt 6. LA BOQUERA DE LA LLOMETA REDONA Y LO BROTONS

La Boquera de la Llometa Redona és un element singular que uneix el seu valor mediambiental amb l'històric, ja que està datada en protocols notariais des del segle XVIII. L'existència d'un paisatge creuat per rambles va donar lloc des de molt antic (hi ha qui remunta aquestes pràctiques a temps dels romans o dels moros) a sistemes d'aprofitament de l'aigua de vessament en un espai caracteritzat per les escasses precipitacions. Precisament, una part de l'itinerari previst transcorre per la Partida de Boqueres, que rep aquest nom per l'existència de varis d'aquests sistemes de reg en el territori.

Mur de contenció

Doble arc en el sistema d'eixida d'aigua

La boquera consisteix en una sèquia que naix de la rambla, i que a través de diversos braçals distribueix l'aigua de les crescudes dels torrents (normalment secs) entre els camps de cultiu, o fins i tot, pot ser canalitzada cap a un aljub o un altre element constructiu relacionat amb l'aprofitament hídric.

La Boquera de la Llometa Redona assegurava l'aportació d'aigua per al reg dels camps de la finca Lo Brotons en el vessant est de la rambla. Algunes garroferes i oliveres resisteixen com a empremta d'una agricultura deixada.

En les rodalies de les ruïnes de la casa Lo Brotons es localitzen els restes d'un aljub que aprofita un vessant que baixa des del Tossal Redó. Estes terres del secà santivicenter constituïen un exemple modèlic d'ús dels escassos recursos hídrics oferits per la naturalesa.

Aljub de Lo Brotons

Ruïnes de Casa Brotons i la Llometa Redona

Des de l'any 1857 es documenta la busca de pous d'aigua en la zona amb la constitució de la societat El Diluvio. En tota l'àrea queden empremtes d'esta activitat que es va prolongar fins fa unes dècades.

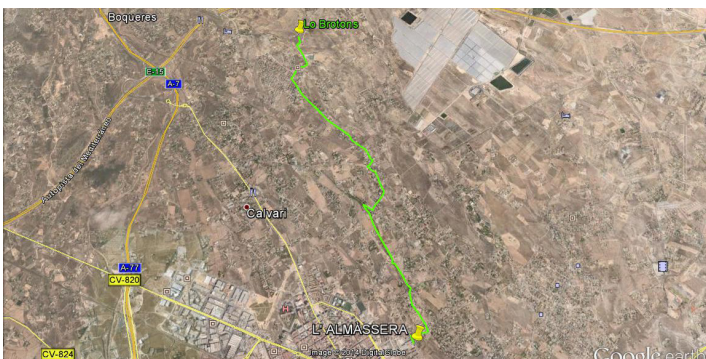
FRASES FETES, PARÈMIES RELACIONADES AMB L' ITINERARI

El concepte de redó i redona ha tingut des de l'antiguitat un ressò esotèric i màgic que s'ha reflectit sovint tant en l'art com en la literatura; recordem les construccions de volta i els rosetons que presidien les esglésies medievals o les referències a la "Taula Redona" del cicle artúric. D'altra banda, el rogle o cercle està omnipresente als diversos jocs i balls populars i tradicionals. Encara ens queden expressions, com ara, quan dicen que algú fet ens "ha eixit redó".

La rabosa és un animal omnipresent als animalaris des d'èpoques ben pretèrites. El Rabosar era considerada una partida santvicentera fins a ben entrat el segle XIX. Ens han quedat expressions relacionades com "fer rabosa", "quedar-se una roda d'un vehicle entrebancada en un clot o gual". D'altra banda, el terme cau també ha sigut assimilat per la nostra cultura popular amb jocs de cartes com el cau robot.

ITINERARI DE TORNADA

La tornada serà per la Casa del Soldat-Camí del Boronat-Camí de les Coves-Camí de Soca-Paratge d'Alcaraz-L'Almàssera, amb un recorregut de 5,2 quilòmetres.

Itinerari de tornada

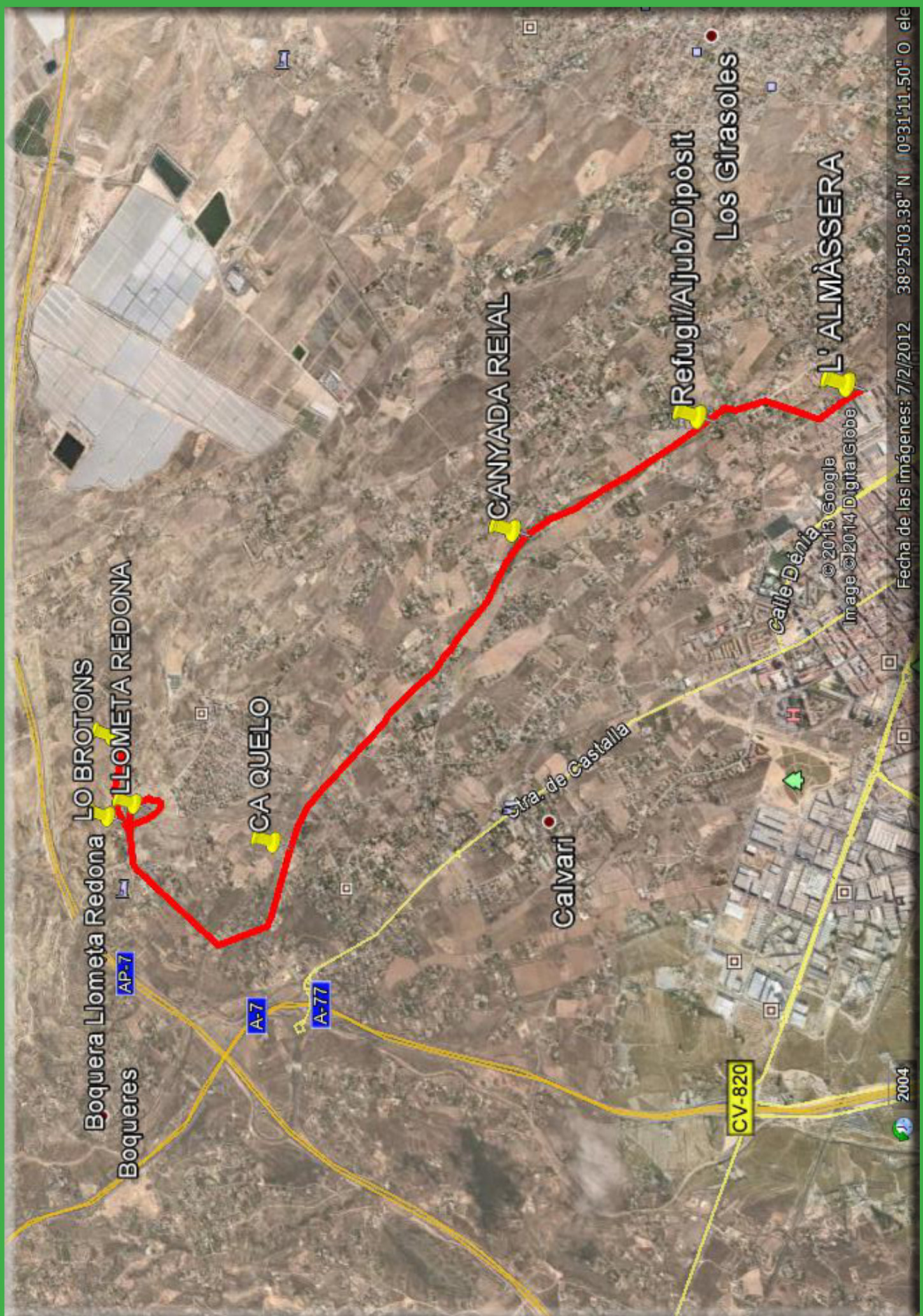

Itinerari de tornada: camí de Boronat

BIBLIOGRAFÍA

- Bevià Màrius, **Catálogo de bienes y espacios protegidos, término municipal de Sant Vicent del Raspeig**, 2013
- Canals Bevià, Francisco, **Medio ambiente, territorio y paisaje en Sant Vicent del Raspeig**, Alacant, 2011
- Millán Ulin Vicente i Guijarro Toledo Joan Ramon, **Proyecto didactic interdisciplinari: la Llometa Redona com a recurs medioambiental**, Alacant 2010
- Morote Seguido, Álvaro Francisco, "El aprovechamiento de turbias en San Vicente del Raspeig (Alicante) como ejemplo de sistema de riego tradicional y sostenible" en **Investigaciones geográficas**, número 59, Universidad de Alicante, Sant Vicent del Raspeig, 2013
- Moratalla Jávega Jesús, **Arqueología y patrimonio histórico en Sant Vicent del Raspeig**, Sant Vicent del Raspeig, 2000

(Joan Ramon Guijarro Toledo, Vicente Millán Ulin. Cercle d'Estudis Sequet però Sanet, Sant Vicent del Raspeig, 2014)

BOQUERA LLOMETA REDONA
LLOMETA REDONA

CA QUELO

CANYADA REIAL

Refugi/Ajub/Dipòsit

L' ALMÀSSERA

BOQUERA LLOMETA REDONA

BOQUERES

CALVARI

STA. DE CASTALLA

CALLE DÈNIA

LOS GIRASOLES

L' ALMÀSSERA

© 2013 Google
Image © 2014 DigitalGlobe

Fecha de las imágenes: 7/2/2012 38°25'03.38" N 0°31'11.50" O ele

2004